

Maa- ja metsätalousministeriö
Erityisasiantuntija
Tiina Pullola

Muistio
12.11.2025

Liite 1

Valtioneuvoston asetus tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1 Yleistä

Asetusmuutoksella pantaisiin täytäntöön tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (2010/63/EU), jäljempänä *koe-eläindirektiivi*, vuonna 2024 tehdyt muutokset¹. Muutosten tarkoituksena on päivittää direktiivin vaatimuksia vastaamaan ajantasaista tieteellistä tietoa eläinten hyvinvoinnista. Direktiivin liitteisiin on lisätty muun muassa seeprakaloja, eräitä luonnonvaraisia lintuja sekä pääjalkaisia, kuten seepioita ja meritursaita, koskevat yksityiskohtaiset pitovaatimukset. Myös eläinten lopetusmenetelmiä koskevia säännöksiä on ajantasaistettu.

Suomessa koe-eläindirektiivi on pantu täytäntöön pääosin tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetulla lailla (497/2013), jäljempänä *koe-eläinlaki*, ja sitä tarkentavalla valtioneuvoston asetuksella tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta (564/2013), jäljempänä *koe-eläinasetus*. Koe-eläindirektiivin liitteisiin tehdyt muutokset edellyttävät koe-eläinasetuksen muuttamista. Koe-eläindirektiivi on niin sanottu täysharmonisoiva direktiivi, joten jäsenvaltioilla on varsin rajalliset mahdollisuudet poiketa direktiivin vaatimuksista kansallisessa lainsäädännössään.

Jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava direktiivin muutoksen edellyttämät lainsäädäntömuutokset viimeistään 4.12.2025. Muutokset tulevat sovellettavaksi 4.12.2026 alkaen.

2 Säädösperusta

Asetusehdotus annetaan koe-eläinlakiin sisältyvien asetuksenantovaltuuksien nojalla. Asetuksenantovaltuudet sisältyvät koe-eläinlakiin seuraavasti:

- asetuksen 3 §:n 4 momentti: lain 6 §:n 5 momentti
- asetuksen liitteen 1 1 luvun 4 kohta: lain 6 §:n 5 momentti
- asetuksen liitteen 1 1 luvun 5 kohta: lain 6 §:n 5 momentti
- asetuksen liitteen 1 2 luvun 12 kohta: lain 6 §:n 5 momentti
- asetuksen liitteen 1 2 luvun 15 kohta: lain 6 §:n 5 momentti
- asetuksen liitteen 1 2 luvun 16 kohta: lain 6 §:n 5 momentti
- asetuksen liitteen 2 2 kohta: lain 20 §:n 6 momentti

¹ Komission delegoitu direktiivi (EU) 2024/1262 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2010/63/EU muuttamisesta laitoksia sekä eläinten hoitoa ja säilytystä koskevien vaatimusten sekä eläinten lopetusmenetelmien osalta

- asetuksen liitteen 2 3 kohta: lain 20 §:n 6 momentti

3 Ehdotuksen sisältö ja vaikutukset

Ehdotuksessa tarkennettaisiin vesieläimiä ja kaloja koskevia pitovaatimuksia sekä säädettäisiin yksityiskohtaiset pitovaatimukset seeprakaloille, eräille varpuslintuihin kuuluville luonnonvaraisille linnuille (kottaraiset, sini- ja talitiaiset ja varpuset) sekä pääjalkaisille eläimille. Sallittuja lopetusmenetelmiä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että inerttien kaasujen argonin ja typen käyttö jyrksijöillä kiellettäisiin, pääjalkaisten lopetuksessa sallittaisiin nukutusaineen yliannostus ja seeprakalojen lopettaminen nopealla jäädyttämällä sallittaisiin.

Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan vain vähäisiä vaikutuksia koe-eläintoimintaan tai kustannuksiin. Muutokset kohdistuvat Suomessa pieniin tutkimusaloihin ja uusia vaatimuksia osin jo noudatetaan. Vesieläinten ja kalojen pitoa koskevat muutokset ovat lähinnä tarkentavia ja teknisluonteisia muutoksia. Seeprakalojen pitoa koskevat tilavaatimukset täyttyvät jo nykyisin laajasti käytössä olevissa teollisesti valmistetuissa seeprakalojen allasjärjestelmissä, joten uusista vaatimuksista ei arvioida aiheutuvan merkittäviä muutoksia tai kustannuksia. Varpuslintujen pito laitoksissa koetoimintaa varten on melko vähäistä, sillä yleensä luonnonvaraisten lintujen tutkimus tapahtuu kenttäolosuhteissa luonnossa. Varpuslintujen pitopaikkoja laitoksissa joudutaan kuitenkin uudistamaan vastaamaan uusia vaatimuksia, josta aiheutuu kustannuksia muutamille laitoksille. Pääjalkaisia ei ole käytetty Suomessa koe-eläiminä. Inerttien kaasujen käytöstä jyrksijöiden lopetuksessa ei ole tarkkaa tietoa, mutta oletetaan, että käyttöä ei juurikaan ole ollut. Seeprakalojen lopetus nopealla jäädyttämällä on sen sijaan ollut jo käytössä hankeluvan alaisissa lopetuksissa eikä sen mahdollisesti laajemmasta käyttöön otosta oleteta aiheutuvan merkittäviä ylimääräisiä kustannuksia.

Ehdotetut muutokset perustuvat uuteen saatavilla olevaan tieteelliseen tietoon eläinten hyvinvoinnista. Valmistelun yhteydessä komissio pyysi tieteellisen kannanoton² seeprakalojen pitopaikoista ja lopetuksesta sekä varpuslintujen pitopaikoista Terveyttä, ympäristöä ja uusia riskejä käsittelevältä tiedekomitealta (SCHEER). Ehdotuksessa yksityiskohtaisia pitovaatimuksia laajennetaan koskemaan eräitä uusia eläinlajeja ja olemassa olevia vaatimuksia tarkennetaan vastaamaan uusinta tieteellistä tietoa. Voidaankin arvioida, että kokonaisuutena arvioiden muutoksilla on myönteisiä vaikutuksia koe-eläinten hyvinvointiin.

5 Yksityiskohtaiset perustelut

3 §. *Eläintilojen olosuhteet.* Pykälässä säädetään eläintilojen ympäristöolosuhteista kuten ilmanvaihdesta, lämpötilasta, valaistuksesta ja melutasosta sekä eläinten hyvinvoinnin kannalta tarpeellisista vara- ja hälytysjärjestelmistä.

Pykälän 4 momentissa säädetään eläintilojen melutasosta, joka ei saa heikentää eläinten hyvinvointia. Ehdotuksen mukaan melua tai värähtelyä aiheuttavat laitteet, kuten generaattorit tai suodatusjärjestelmät, eivät saa vaikuttaa haitallisesti eläinten hyvinvointiin. Säännöksellä korvattaisiin voimassa olevan asetuksen liitteen 1 1 luvun 4 kohdan kolmannen kappaleen säännös, jonka mukaan melua tai värähtelyä aiheuttavat laitteet tulisi mahdollisuuksien mukaan pitää erotettuna kalojen säilytysaltaista. Muutoksen myötä säännöstä sovellettaisiin kaikkiin vesieläimiin,

²Revision of Annexes III and IV of Directive 2010/63/EU on the protection of animals used for scientific purposes regarding accommodation parameters and methods of killing for zebrafish, and accommodation parameters for Passerine birds. Scientific Committee on Health, Environmental and Emerging Risks, 6.10.2023. Saatavilla osoitteesta: https://health.ec.europa.eu/publications/scheer-revision-annexes-iii-and-iv-directive-201063eu-protection-animals-used-scientific-purposes_en

ei vain kaloihin. Samalla säännöstä muutettaisiin siten, että olennaista on estää eläinten hyvinvoinnin heikkeneminen sen sijaan, että melua tai värähtelyä aiheuttavat laitteet pyrittäisiin erottamaan vesialtaista.

Komission delegoidulla direktiivillä koe-eläindirektiiviin lisätään myös vaatimus varautumissuunnitelmasta. Suomessa vaatimus toimintasuunnitelmasta häiriötilanteiden varalle lisättiin koe-eläinlain 6 §:ään jo vuonna 2020. Säännös edellyttää varautumista kaikkiin eläinten hyvinvointia uhkaaviin häiriötilanteisiin, kuten tulipaloihin, sähkö- tai tietoliikennekatkoksiin, vedenjakelun häiriöihin tai muihin vastaaviin tapahtumiin, kuten laiterikkoihin.

LIITE 1 Pitopaikkoja ja hoitoa koskevat eläinlajikohtaiset vaatimukset

Luku 1

4. Kalat

Liitteen 1 luvun 4 kohdassa säädetään kalojen pitopaikkoja ja hoitoa koskevista yleisistä vaatimuksista. Kohdan ensimmäiseen kappaleeseen lisättäisiin tarkennus, jonka mukaan kalojen altaiden veden laatua koskevien parametrien hyväksyttävää tasoa määritettäessä on otettava huomioon hoitojärjestelmän erityispiirteet, kalalaji ja kalojen kehitysvaihe.

Kohdan toisessa kappaleessa tarkennettaisiin vaatimuksia, jotka koskevan altaiden veden laatua ja seuranta. Uutena vaatimuksena säädetään siitä, että hapen, hiilidioksidin ja typpiyhdisteiden pitoisuutta vedessä on seurattava ennalta määritellyn testausaikataulun avulla riittävän tiheästi. Veden laadun muutoksia voidaan joissain tapauksissa seurata käytännössä myös epäsuorasti esimerkiksi seuraamalla veden pH:n muutoksia. Testausaikataulu tulisi laatia siten, että siinä otetaan huomioon muun muassa kalojen tiheys sekä muut vedenlaatuun kyseisessä pitopaikassa vaikuttavat tekijät. Jos muutoksia havaitaan, on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin niiden lieventämiseksi. Veden pH-taso on pyrittävä pitämään mahdollisimman vakaana.

Kohdan kolmannessa kappaleessa tarkennettaisiin, että veden optimaalisen lämpötilan määrittelyssä on otettava huomioon kalalajin lisäksi myös kalojen kehitysaste.

Kohdan viidenteen kappaleeseen lisättäisiin säännös siitä, että jos kaloja on pidettävä ravinnotta muista kuin toimenpiteisiin liittyvistä syistä, paaston kesto on pidettävä mahdollisimman lyhyenä ja siinä on otettava huomioon kalojen koko ja veden lämpötila. Kaloja voidaan joutua paastottamaan esimerkiksi kuljetuksen yhteydessä.

Kohtaan lisättäisiin uusi kuudes kappale, jossa säädetään kalojen käsittelystä. Kaloja käsiteltäessä olisi mahdollisuuksien mukaan vältettävä niiden nostamista pois vedestä. Kalojen käsittely sekä vedessä että sen ulkopuolella olisi pidettävä mahdollisimman vähäisenä ja kaikki eläinten kanssa suorassa kosketuksessa olevat laitteet olisi kostutettava. Kaloja ei saa käsitellä niiden sietämän veden lämpötila-alueen ylä- tai alarajoilla.

5. Pääjalkaiset

Liitteen 1 lukuun lisättäisiin uusi kohta pääjalkaisten pitopaikkoja ja hoitoa koskevista vaatimuksista. Kohdan ensimmäisessä kappaleessa säädettäisiin pääjalkaisten altaiden veden laadun vaatimuksista, jotka olisi sopeutettava pidettävän lajin ja elämänmuodon tarpeisiin. Eläinten karkaaminen ja vieraiden aineiden tahaton pääsy altaaseen olisi tarvittaessa estettävä suojujen avulla. Pääjalkaisille olisi annettava riittävästi aikaa tottua ja mukautua veden laatuolosuhteiden muutoksiin.

Kohdan toisessa kappaleessa säädettäisiin pitopaikan valaistuksesta ja kolmannessa kappaleessa eläinten ruokinnasta. Neljännen kappaleen mukaan pääjalkaisten lajityypillistä käyttäytymistä tulisi mahdollistaa riittävällä määrällä sopivia fyysisiä, kognitiivisia ja aistiärsykeitä. Pitopaikassa on

myös otettava huomioon eläinlajin sosiaaliset tarpeet eli se, eläkö laji ryhmässä vai yksin. Suojia tai onkaloita on tarjottava niille eläinlajeille, joille se on tarpeen.

Kohdan viidennessä kappaleessa säädettäisiin pääjalkaisten käsittelystä. Pääjalkaisten käsittelyä veden ulkopuolella tulee välttää ja eläinten kanssa suorassa kosketuksessa olevat laitteet on kostutettava.

Luku 2

12. Linnut

Luvun 2 lintuja koskevaan kohtaan 12 lisättäisiin johdantokappale. Sen mukaan kohdassa säädettyjä tilavaatimuksia sovellettaisiin luonnosta pyydystetyille linnuille aina, kun lintuja pidetään yli 24 tuntia. Jos lintuja pidetään lyhyempiä aikoja, olisi eläinten hyvinvointiin kohdistuvia riskejä vähennettävä pienimpään mahdolliseen.

12.7 Kottaraiset, 12.8 Varpuset ja 12.9 Talitiaiset ja sinitiaiset

Kottaraisten, varpusten sekä talitiaisten ja sinitiaisten pitopaikkoja koskevat taulukot olisivat uusia. Taulukoissa säädettäisiin eläinsuojan vähimmäiskoosta lintua kohden sekä vähimmäiskorkeudesta. Kottaraissilla ja tiassilla säädettäisiin myös ruokintakaukaloista tai -pisteistä sekä orren vähimmäispituudesta lintua kohti.

15. Kalat

15.1 Seeprakalat

Uutena säädettäisiin myös seeprakalojen yksityiskohtaisista pidon ja hoidon vaatimuksista. Kalojen hyvinvoinnin kannalta keskeisistä veden laatuvaatimuksista säädettäisiin taulukossa. Seeprakalojen altaan tilavuuden tulisi olla aina vähintään yksi litra. Täysikasvuisia kaloja saisi pitää enintään 10 kalaa litraa vettä kohden. Altaiden koon ja muodon tulisi mahdollistaa kalojen lajityypillinen uiminen ja käyttäytyminen. Seeprakalojen pitkäaikaista pitoa yksin olisi vältettävä. Kohdassa säädettäisiin myös pitopaikan valaistuksesta.

16. Pääjalkaiset

Pääjalkaisten pitopaikan vesialueen vähimmäispinta-alasta ja veden vähimmäissyvyydestä säädettäisiin taulukossa. Seepioiden, pikkuseepioiden, kalmareiden ja meritursaiden pitopaikoille säädettäisiin kullekin omat vähimmäisvaatimuksensa.

LIITE 2 Eläinten lopetusmenetelmät

Liitteen 2 kohtaa tarkennettaisiin siten, että käytettävän kuoleman varmistusmenetelmän olisi oltava lopetettavan lajin kannalta asianmukainen.

3. Taulukko

Sallittuja lopetusmenetelmiä koskevaan taulukkoon tehtäisiin joitain tieteellisen tiedon lisääntymisestä johtuvia muutoksia. Taulukossa lueteltujen lopetusmenetelmien lisäksi hankeluvassa voidaan sallia myös muiden lopetusmenetelmien käyttö.

Pääjalkaisten lopettamisessa voitaisiin käyttää vain nukutusaineen yliannostusta.

Inertit kaasut, eli argon ja typpi, eivät olisi enää sallittu menetelmä jyrsijöiden lopettamisessa. Muutos perustuu uuteen tieteelliseen näyttöön, jonka mukaan menetelmä on epäasianmukainen.

Taulukkoon lisättäisiin uutena lopetusmenetelmänä hypoterminen sokki, jota voitaisiin käyttää seeprakaloille aikaisintaan 16 päivää hedelmöityksen jälkeen niiden ruumiin pituuden ollessa enintään 5 cm. Hypotermistä sokkia käytettäessä lämpötilan on oltava 4 celsiusastetta tai vähemmän, ja lämpötilaeron eläinten pidossa käytettävään lämpötilaan on oltava vähintään 20 celsiusastetta. Kalat eivät saa joutua suoraan kosketukseen jään kanssa. Altistuksen vähimmäisaika on viisi minuuttia.

Taulukkoa muutettaisiin myös siten, että jatkossa kalojen sähkötaintutus olisi sallittu taintutusmenetelmä. Taintutusmenetelmä edellyttää erityisvälineiden käyttämistä. Koe-eläindirektiivin tullessa voimaan vuonna 2013 Suomi piti voimassa kansallisessa lainsäädännössä säädetyn kiellon käyttää sähkötaintutusta kalojen taintuksessa. Sähkötaintutusmenetelmät ovat sittemmin kehittyneet ja sähkötaintutuksesta on tullut yleisin viljeltyjen kalojen taintutusmenetelmä. Asianmukaisesti toteutettu sähkötaintutus on kalojen hyvinvoinnin kannalta hyvä ja nopea taintutuskeino. Muutos mahdollistaisi myös sähkö- ja iskutaintutuksen yhdistelmän käyttämisen eläinkokeissa käytettävien kalojen taintuksessa.

4 Ehdotuksen valmistelu

Esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä. Asetusluonnos oli lausuntokierroksella 10.9.2025-22.10.2025.

Lausuntoja saatiin yhteensä 10 kpl. Lausunnon antoivat Animalia ry, Eläinten hyvinvointikeskus, FinLAS ry, Helsingin yliopisto, Juliana von Wendtin säätiö, Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto, Ruokavirasto, Suomen Eläinsuojelu ry ja Turun yliopisto. Lisäksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Luonnonvarakeskus, sosiaali- ja terveysministeriö, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES ilmoittivat, ettei niillä ole luonnoksesta lausuttavaa.

Lausunnoissa kannatettiin yksityiskohtaisten pitovaatimusten laajentamista koskemaan uusia eläinlajeja. Eläinten pitoa koskevia uusia vaatimuksia pidettiin jossain määrin tulkinnanvaraisina ja niitä toivottiin tarkennettavan. Lisäksi toivottiin, että seeprakalojen lisäksi myös muiden kalalajien tarkemmista pitovaatimuksista säädettäisiin. Muutamissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota kalojen altaiden vedenlaadun tarkkailua koskeviin säännöksiin. Ehdotettiin, että esimerkiksi veden hiilidioksidipitoisuutta tulisi voida arvioida epäsuorasti muun muassa veden pH:ta seuraten, sillä varsinaisen hiilidioksidipitoisuuden mittaaminen altaan vedestä on liian hidas menetelmä havaitsemaan kalojen hyvinvoinnin kannalta kriittiset muutokset. Ehdotettiin tarkempia pitovaatimuksia pääjalkaisille eläimille. Pääjalkaisten käsittelyn osalta kiinnitettiin huomiota siihen, että direktiivin suomennoksessa pääjalkaisten käsittely sekä vedessä että sen ulkopuolella olisi pidettävä mahdollisimman vähäisenä. Tässä kohtaa direktiivin suomennoksessa on kuitenkin virhe: englanninkielisessä versiossa pääjalkaisten käsittely vain veden ulkopuolella on pidettävä mahdollisimman vähäisenä. Vedessä tapahtuva ylimääräinen käsittely voi olla tarpeen esimerkiksi tilanteessa, jossa käsittelytoimenpiteitä opetetaan pääjalkaiselle eläimelle.

Luonnonvaraisten lintujen pitovaatimuksiin ehdotettiin lisättäväksi virikkeitä. Tiaisten pitopaikan tilavaatimuksia pidettiin liioiteltuina ja epäiltiin, että suurempi tila vaikeuttaa lintujen kiinniottoa, lisää karkaamis- ja vahingoittumisriskiä sekä pidentää käsittelyaika. Myös ryhmässä pitoa kritisoitiin. Toivottiin tarkennuksia myös pitopaikkojen materiaaliin ja varustukseen. Tuotiin esiin, että nykyisin käytössä olevat luonnonvaraisten lintujen pitopaikat eivät täytä ehdotettuja vaatimuksia ja tästä aiheutuu vaikutuksia laitoksille ja tutkimukselle. Ehdotettiin suurempia tilavaatimuksia seeprakaloille ja tuotiin esiin seeprakalojen pitoon liittyviä suosituksia.

Muutaman lausunnonantajat vastustivat seeprakalojen lopettamista nopealla jäähdytyksellä. Ehdotettiin kalojen sähkötaimnutuksen lisäämistä sallitaksi tainnutusmenetelmäksi, koska asianmukaisin laittein toteutettuna ja yhdistettynä verenlaskuun se on kalojen hyvinvoinnin kannalta hyvä toimintatapa lopetuksessa. Kritisoitiin pääjalkaisten lopettamisen sallimista nukutusaineen yliannostuksella.

Lausuntokierroksen jälkeen asetusehdotusta muutettiin siten, että kalojen sähkötaimnutus olisi hyväksytty tainnutusmenetelmä, mikä vastaa direktiiviä. Muiden lausunnoissa esiin tuotujen tarkennus- ja muutosehdotusten osalta kansallinen liikkumavara direktiivin täytäntöönpanossa on varsin vähäinen, koska koe-eläindirektiivillä pyritään säännösten täysharmonisointiin EU:ssa. Kansallisesti voitaisiin säätää muiden kalalajien kuin seeprakalojen yksityiskohtaisista pitovaatimuksista, koska näistä ei ole säädetty direktiivissä. Tällaisten säännösten valmistelu edellyttäisi kuitenkin käytännössä erillistä hanketta ja varsin merkittävää lisävalmistelua. Lausuntopalaute on pyritty ottamaan huomioon muistiossa säännösten yksityiskohtaisissa perusteluissa, jossa on selvennetty esimerkiksi kalojen altaiden vedenlaadun seuraamisen vaihtoehtoja.

5 Voimaantulo

Valtioneuvoston asetuksen ehdotetaan tulevan voimaan 4. joulukuuta 2026.